

CMENTARZ Z PÓŹNEJ EPOKI BRĄZU

Częścią długiej historii Górnej Austrii jest cmentarz z późnej epoki brązu w Gusen, założony między 1400 a 1100 r. p.n.e. i ponownie odkryty w okresie dyktatury nazistowskiej.

Cmentarz mógł zawierać nawet 200 grobów (niektóre częściowo zniszczone). Dalsze prace archeologiczne przeprowadzono w latach 1942–1943. Cmentarz składa się z grobów szkieletowych i głównie kremacyjnych, w tym z „grobu wojownika” (grób 5/1941).

Od lat 50. XX wieku znaleziska znajdują się w Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu, jednakże nie zostały jeszcze wystawione publicznie i zinterpretowane. Znaleziska z cmentarza stanowią kluczowy typ znalezisk z tego okresu w badaniach archeologicznych (np. „kubek typu Gusen”), co świadczy o naukowym znaczeniu cmentarzyska.

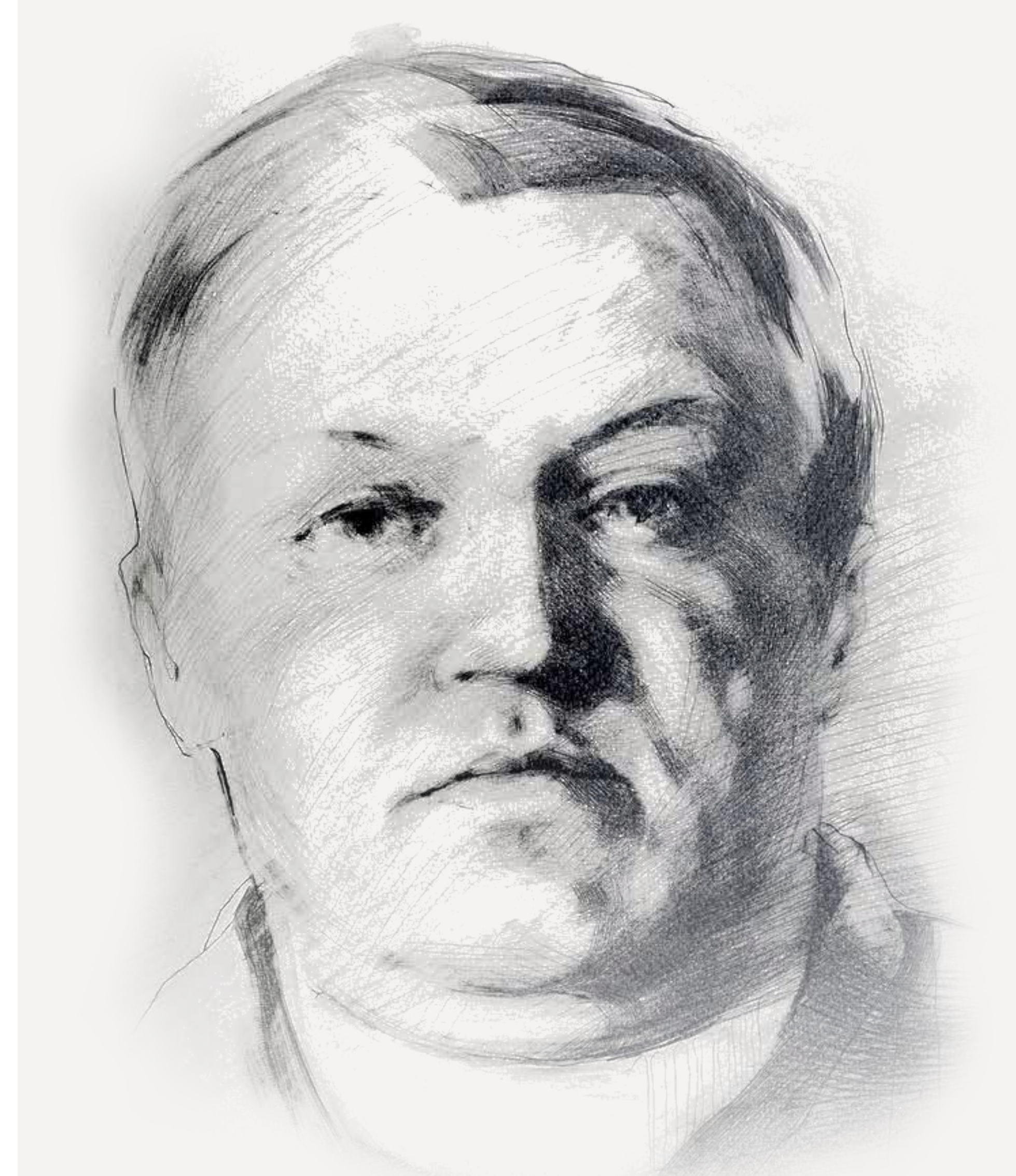
WSPÓŁUDZIAŁ ZNANYCH ARCHEOLOGÓW

W wykopaliskach uczestniczyli wybitni archeolodzy z czasów nazistowskich: Oswald Menghin (Uniwersytet Wiedeński), Eduard Benninger (Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu), Kurt Willvonseder, Hertha Orel i Josef Vockenhuber (Instytut Ochrony Zabytków, obecnie Federalny Urząd ds. Zabytków).

Menghin, Benninger i Willvonseder już w latach 30. XX wieku byli przekonanymi narodowymi socjalistami i czynnie angażowali się w działalność antysemicką.

Podczas wykopalisk w Gusen pozostawali w bliskim kontakcie z komendantem obozu, Karlem Chmielewskim. Przyczynili się do tego, by więźniowie obozu koncentracyjnego wykonywali prace przymusowe przy wykopaliskach archeologicznych. Hertha Orel, jako zastępca Kurta Willvonsedera, oraz preparator Josef Vockenhuber również korzystali z obiektów obozowych do prac archeologicznych. Wszyscy oni byli zamieszani w przestępcze machinacje systemu obozów koncentracyjnych.

DR. JOHANN GRUBER

(1889, Grieskirchen, Austria – 1944, Gusen, Austria)

Ksiądz i pedagog Johann Gruber został aresztowany w maju 1938 roku jako zagorzały krytyk narodowego socjalizmu. Od 1940 roku był więziony w obozie koncentracyjnym Gusen. W 1942 roku Gruber został przydzielony do pracy w obozowym muzeum. Tam udało mu się stworzyć organizację pomocową dla współwięźniów.

Przy pomocy transportom znalezisk archeologicznych, regularnie przewożonych samolotem do Wiednia i z powrotem, udało mu się dostarczać do obozu żywność, lekarstwa i podręczniki szkolne. Uczył młodych więźniów w obozowej szkole. Podobno przemycił do obozu hostie i potajemnie odprawiał nabożeństwa ze współwięźniami.

Wiosną 1944 roku jego zorganizowana pomoc została odkryta przez SS. Został aresztowany, torturowany i zamordowany 7 kwietnia.

© Sammlung Freudenthaler: <https://www.dioezese-linz.at/institution/9010/sammlung/mediensammlung/bilder/gallery/30916.html>

KAZIMIERZ GELINEK

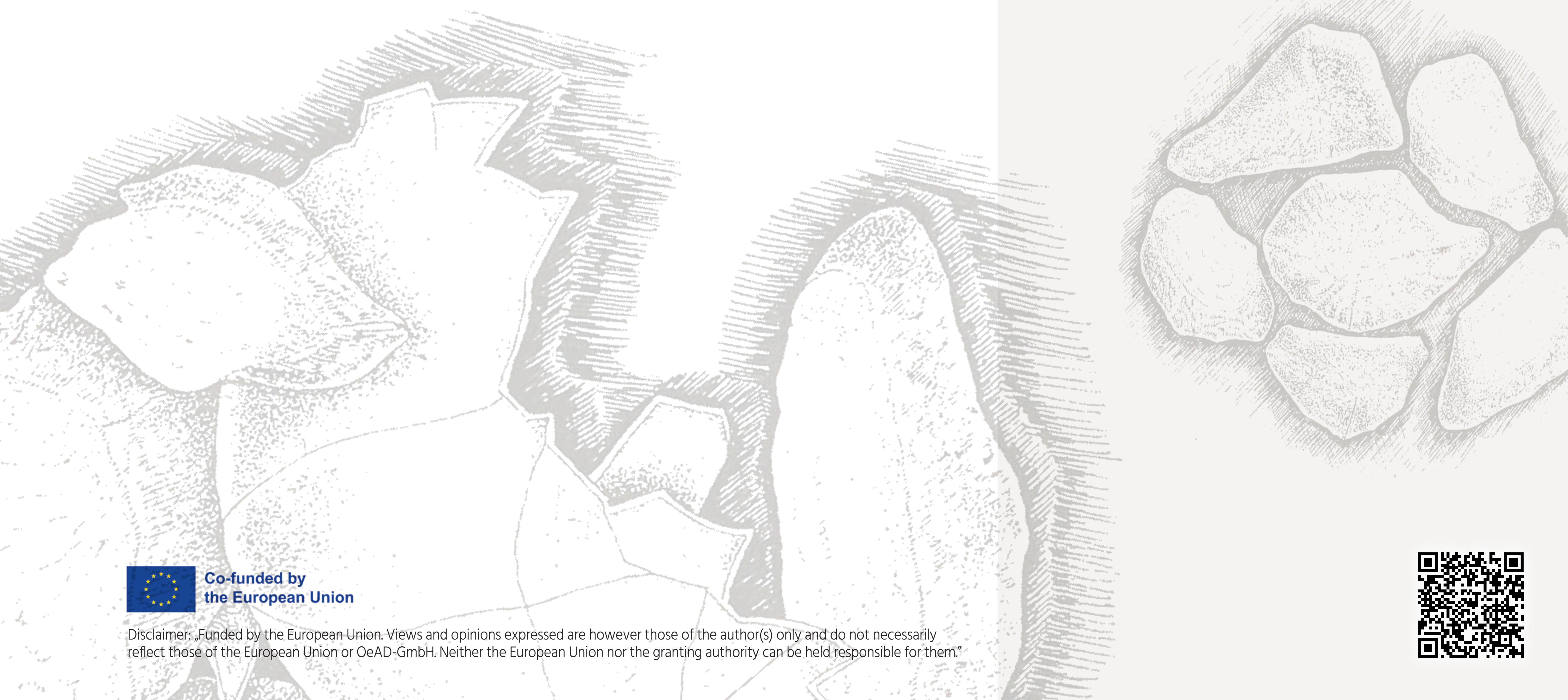
(1882 Brzeżany, Polska – 1969 Płock, Polska)

© Andrzej Prinke

Kazimierz Gelinek przed aresztowaniem w 1940 roku był już czynnym archeologiem. Dostrzegając ogromne znaczenie cmentarzyska z epoki brązu w Gusen i zabiegał o zachowanie zbiorów z ruin Spilberga oraz cmentarzyska na terenie obozu koncentracyjnego.

W tym czasie w Gusen powstało muzeum obozowe, którego kierownikiem został „Kazimir” Gelinek. W 1940 roku SS pośpiesznie zniszczyło wiele stanowisk archeologicznych. Fakt, że stanowiska te są dzisiaj profesjonalnie udokumentowane, jest wybitnym osiągnięciem naukowym pracy archeologicznej Gelineka w Gusen.

DR. WŁADYSŁAW GĘBIK

(1900 Szczyrzyc, Poland – 1986 Krakow, Poland)

Władysław Gębik was arrested in 1939 for promoting Polish culture in the German Reich and was imprisoned in Gusen from 1940 onwards. He quickly turned one of the archaeological labour commandos, the “Spielberg commando”, into the nucleus of organised Polish resistance and Polish aid in the Gusen concentration camp.

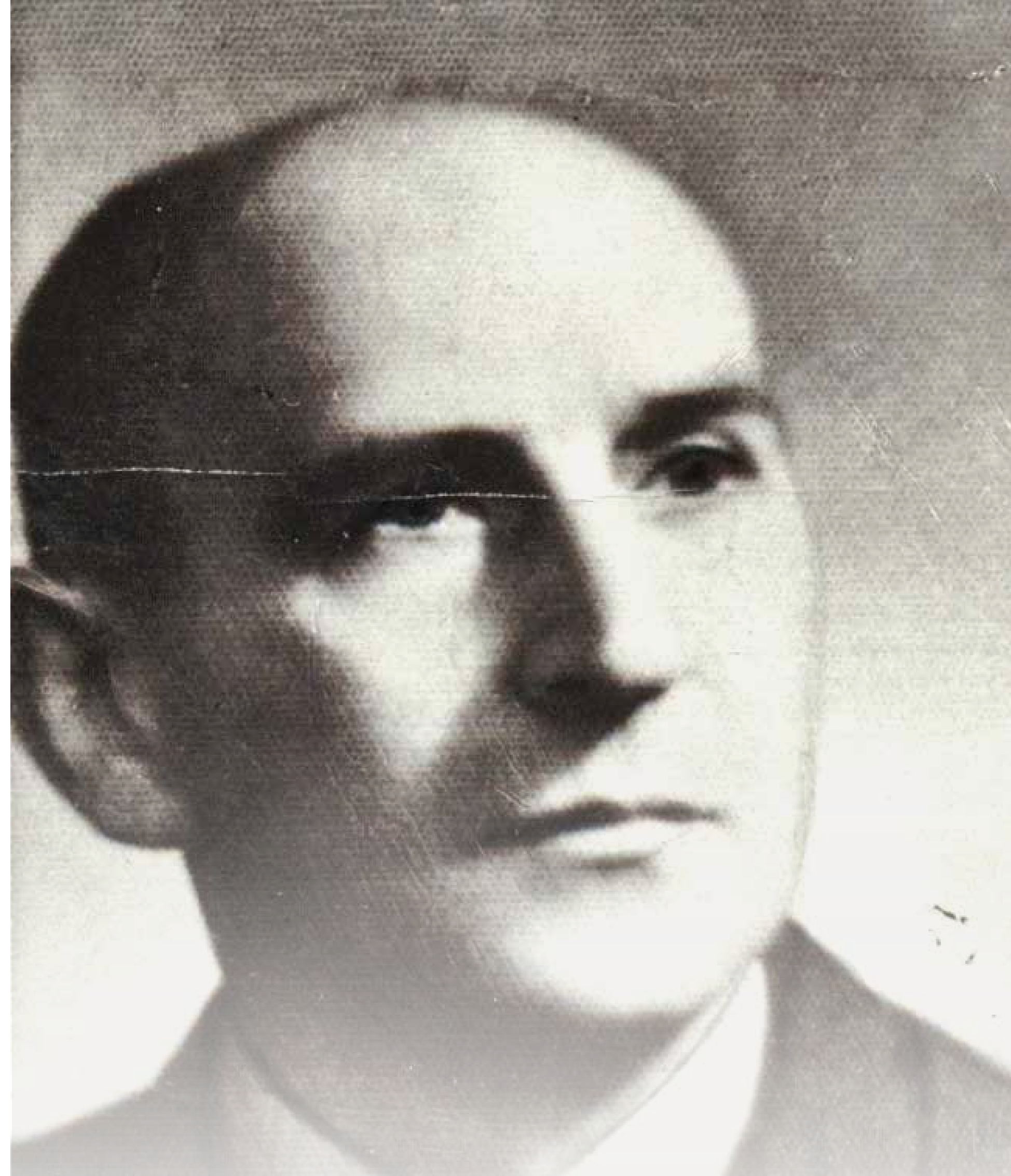
W tym czasie w Gusen powstało muzeum obozowe, którego kierownikiem został „Kazimir” Gelinek. W 1940 roku SS pośpiesznie zniszczyło wiele stanowisk archeologicznych. Fakt, że stanowiska te są dzisiaj profesjonalnie udokumentowane, jest wybitnym osiągnięciem naukowym pracy archeologicznej Gelineka w Gusen.

© Sammlungen der KZ-Gedenkstätte Mauthausen, MM 141_0044 (Nachlass Dobosiewicz)

DR. JÓZEF IWIŃSKI

(1904 Łódź – 1990 Warszawa, Polska)

Po niemieckiej inwazji na Polskę Józef Iwiński pracował w podziemnej organizacji „Związek Walki Zbrojnej”, wspierając rannych żołnierzy polskich w Warszawie. Został tam aresztowany w kwietniu 1940 roku i od maja 1942 roku więziony w obozie koncentracyjnym Gusen.

Był utalentowanym rysownikiem, w 1941 roku wykonał naturalistyczne rysunki ruin Spilberga. Dokumentował również znaleziska i odkrycia na cmentarzysku z epoki brązu.

Pomagał również w utworzeniu tajnej organizacji pomocowej i grupy oporu w obozie koncentracyjnym Gusen. Iwiński został zwolniony we wrześniu 1942 roku i kontynuował działalność konspiracyjną. Zmarł w Warszawie w 1990 roku

© Sammlungen der KZ-Gedenkstätte Mauthausen, MM 141_0023 (Nachlass Dobosiewicz)

